

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-3-25>**Вікторія СМЕЛІКОВА,***orcid.org/0000-0002-8267-8485*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської мови в судноводінні

Херсонської державної морської академії

(Херсон, Україна) *viktoriasmelikova@gmail.com***ВІРТУАЛЬНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ У МОРСЬКІЙ ОСВІТІ**

У статті розглядається актуальність та ефективність упровадження системи академічної мобільності у віртуальному освітньому просторі сучасних морських навчальних закладів для вдосконалення та модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Головною метою віртуальної академічної мобільності є реалізація навчальних, методичних, науково-дослідницьких, інноваційних проєктів і програм засобами дистанційного навчання. Така форма мобільності сприяє розширенню освітнього процесу за рахунок використання інформаційних та комунікаційних технологій. Зазначається, що віртуальна мобільність здатна реалізувати один з основних принципів організації академічної мобільності студентів – навчання протягом життя.

Одним із пріоритетних завдань для Херсонської державної морської академії (далі – ХДМА) є активізація віртуальної академічної мобільності та створення конкурентного стимулювального середовища, що сприятиме індивідуальній мобільності викладачів, науковців та здобувачів вищої освіти.

У статті описується досвід ХДМА з упровадження міжнародної віртуальної мобільності, а саме проєкт Міжнародної віртуальної академічної мобільності за участю Воєнно-морської академії імені М. Вапцарова, Дунайського морського інституту ОНУ «ОМА» та Херсонської державної морської академії, який було успішно реалізовано в лютому 2021 року.

Для реалізації проєкту студентам запропоновано дисципліну «Англійська мова за професійним спрямуванням» відповідно до освітньо-професійної програми Навігація й управління морськими суднами за спеціальністю 271 Річковий та морський транспорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

У статті охарактеризовано та наведено приклади застосування сучасних навчальних платформ. Для проведення відеоконференцій викладачі використовували платформи Zoom та Google Meet, для надання навчальних матеріалів та тестів – Moodle та Google Classroom, а також месенджери Telegram та Viber.

Виявлено, що спільний проєкт дозволив розширити кордони спілкування студентів та створити умови для обміну досвідом між викладачами.

Ключові слова: віртуальна мобільність, інтернаціоналізація, англійська мова для професійних цілей, результати проєкту.

Viktoriia SMELIKOVA,*orcid.org/0000-0002-8267-8485*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the English Language Department for Deck Officers

Kherson State Maritime Academy

(Kherson, Ukraine) *viktoriasmelikova@gmail.com***VIRTUAL ACADEMIC MOBILITY IN MARITIME EDUCATION**

The article considers the relevance and effectiveness of the introduction of the system of academic mobility in the virtual educational space of modern maritime educational institutions to improve and modernize the students' professional training.

The main purpose of virtual academic mobility is the implementation of educational, methodological, research, innovative projects and programs by distance learning. This form of mobility contributes to the expansion of the educational process through the use of information and communication technologies. It is noted that virtual mobility is fully able to implement one of the basic principles of academic mobility – lifelong learning.

One of the priorities for Kherson State Maritime Academy (KSMA) is to intensify virtual academic mobility and create a competitive stimulating educational environment that will promote the individual mobility of students, teachers and researchers.

The article describes the experience of KSMA in the implementation of international virtual mobility, namely the project "International Virtual Academic Mobility with the participation of the Nikola Vaptsarov Naval Academy (the Republic of Bulgaria), Danube Maritime Institute ONU "OMA" and Kherson State Maritime Academy", which was successfully implemented in February 2021.

To implement the project, students were offered to study the discipline “English for Professional Purposes” in accordance with the educational-professional program Navigation and Ship Handling in the specialty 271 River and Sea Transport of the first (bachelor's) level of higher education.

The article describes and gives examples of application of modern educational platforms. The teachers used Zoom and Google Meet platforms to conduct video conferences; to provide training materials and tests – Moodle and Google Classroom, and messengers Telegram and Viber.

It was found that the joint project allowed to expand the boundaries of students' communication and create conditions for the exchange of experiences between teachers.

Key words: virtual mobility, internationalization, English for Professional Purposes, project results.

Постановка проблеми. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію відіграє важливу роль у розвитку всіх сфер життя: політичної, економічної, соціальної, а також освітньої, що є для нас найбільш актуальним питанням. Однак пандемія COVID-19 негативно позначилася на багатьох заходах із питань інтернаціоналізації університетів, зокрема, щодо мобільності студентів та персоналу. Міжнародна студентська мобільність зазнає серйозних наслідків, особливо через закриття багатьох університетських містечок, а також обмеження міжнародних поїздок.

Тому існує необхідність у фундаментальних змінах в організації освіти в Україні на основі академічної мобільності, у вирішенні проблем у галузі морської освіти, які повинні якісно змінювати її зміст, форми, методи та засоби навчання. Однією з негайних реакцій стало значне збільшення інтересу та активності, пов'язаної з віртуальною академічною мобільністю студентів. Вона надає багато переваг, тоді як міжнародні кордони закриті, а понад 60% вищих навчальних закладів у всьому світі збільшили рівень своєї віртуальної мобільності під час пандемії (Virtual student mobility, 2021).

Аналіз досліджень. Проблеми, перспективи, потенціал, види, етапи розвитку академічної мобільності в Україні досліджували такі науковці, як Ю. Грищук, А. Карапетян, С. Хоминець, І. Федорова, С. Федущко та ін. У світовій практиці проблема академічної мобільності вивчена досить глибоко і різнобічно. Так, наприклад, академічна мобільність широко представлена в працях зарубіжних учених: В. Scholz, В. Codina, М. Kelo, А. Maratova, В. Pritchard, G. Volker та ін. Проблему віртуальної академічної мобільності вивчають Д. Свириденко, А. Шеремет, Р. Henderikx, К. Rajagopal, С. Ryan, N. Varghese та ін.

Метою статті є розгляд упровадження системи академічної мобільності у віртуальному освітньому просторі сучасних морських навчальних закладів для переваг удосконалення та модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У Великій українській енциклопедії академічна мобільність

визначається як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти або науковій установі на території України чи поза її межами, що надає можливість студентам, аспірантам, викладачам брати участь у різноманітних освітніх та дослідницьких програмах (Велика українська енциклопедія, 2021).

За визначенням UNESCO, віртуальна академічна мобільність – це використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) для створення транскордонної співпраці, що покращує міжкультурне розуміння та обмін знаннями. Ці заходи можуть проходити в середовищі, що повністю підтримує ІКТ, або як доповнення до фізичної мобільності (Virtual student mobility, 2021).

Науковець Д. Свириденко визначає сутнісні характеристики віртуальної мобільності як здатність до спільної діяльності з іншими суб'єктами науково-освітнього процесу у віртуальному освітньому середовищі з метою реалізації навчальних, методичних, науково-дослідницьких, інноваційних проєктів і програм засобами дистанційного навчання. Така форма мобільності сприяє розширенню освітнього процесу за рахунок використання інформаційних та комунікаційних технологій. Зазначається, що віртуальна мобільність повною мірою здатна реалізувати один з основних принципів організації академічної мобільності студентів – навчання протягом життя. Учений Д. Свириденко наголошує на необхідності підготовки студентів до віртуальної мобільності (Свириденко, 2014).

В. Pritchard у своїй статті про деякі аспекти віртуальної мобільності у викладанні морської англійської мови відмічає її позитивні наслідки для якості вищої освіти та вищих навчальних закладів, а також для суспільства та судноплавної галузі зокрема (Pritchard, 2011).

Із точки зору морської освіти мобільність означає переміщення студентів та викладацького складу в межах взаємосумісних програм навчання, пропонованих морськими навчальними закладами у всьому світі. Іноді мобільність може

також залучати технічний персонал та розробників навчальних програм та курсів. Мобільність студентів передбачає навчання протягом деякого періоду в країні, відмінний від місця постійного проживання.

Поряд з очевидним успіхом мобільності, її привабливістю та ефективністю в навчанні є також деякі проблеми, пов'язані з мобільністю студентів: визнання навчальних досягнень, фінансування, надмірні адміністративні правила, обмежений доступ іноземних студентів до всіх соціальних послуг, обмін інформацією та мовний бар'єр.

Віртуальна академічна мобільність може допомогти у вирішенні деяких із цих проблем: знизити витрати, пов'язані з міжнародними поїздками, та розширити доступ до світових університетів більшої кількості студентів.

Сьогодні мережа Інтернет, користувачами якої є більше ніж половина населення світу, сприяє онлайнній взаємодії, коли серйозних успіхів досягають міжнародні колективи дослідників без необхідності їх територіальної концентрації. В освітні тренди входить електронна та дистанційна форми навчання завдяки широкому розвитку відповідних електронних курсів та програм.

Сучасний етап розвитку технологій дистанційної освіти в університетах характеризується можливостями проведення традиційних занять різного типу в інтерактивному режимі в Інтернеті, доповнених мультимедійними засобами у вигляді Інтернет-відеоконференцій з одночасним переданням відео, звуку, слайдів, графічної інформації з боку викладача студентам (і навпаки). Це створює ефект звичайного навчання в аудиторії та дозволяє досягти результатів у дистанційному навчанні, подібних до особистої взаємодії. Технології дистанційного навчання дають різноманітні можливості для забезпечення навчальними матеріалами студентів, як-от завантаження освітніх ресурсів із віртуального класу, структурування та зв'язування розділів курсів, спілкування з викладачами та студентами за допомогою різних платформ та месенджерів, оновлення матеріалів навчального курсу в режимі реального часу тощо.

Одним із пріоритетних завдань для Херсонської державної морської академії (далі – ХДМА) є активізація віртуальної академічної мобільності та створення конкурентного стимулювального середовища, що сприятиме індивідуальній мобільності викладачів, науковців та здобувачів вищої освіти.

Головна мета – запропонувати новий віртуальний досвід навчання в зарубіжному морському університеті. За допомогою онлайн-тренінгів та

віртуального спілкування із зарубіжними викладачами та студентами учасники міжнародної віртуальної мобільності дізнаються більше про інший університет та про його систему дистанційного навчання (Віртуальна мобільність, 2021).

Отже, для впровадження та розвитку міжнародної віртуальної академічної мобільності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників перед академією стоїть низка цілей:

- реалізація політики міжнародної віртуальної академічної мобільності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників;
- визначення механізмів зарахування навчальних досягнень, отриманих здобувачами вищої освіти за програмами академічної мобільності;
- розробка та впровадження освітніх програм та програм подвійних дипломів, спільних із ЗВО-партнерами;
- подальше впровадження системи дистанційних освітніх технологій, що дозволяють обмінюватися передовими напрацюваннями з усіма партнерами;
- формування сучасного інноваційного середовища здобувачів вищої освіти і співробітників із мовними та міжкультурними компетентностями високого рівня, здатних адекватно реагувати на глобальні виклики;
- розвиток у випускників ХДМА умінь та навичок, що дозволять їм упевнено конкурувати на світовому ринку праці та почувати себе повноцінними членами світового співтовариства.

ХДМА вже запроваджує міжнародну віртуальну мобільність, яка дає змогу учасникам дистанційно брати участь у програмі мобільності між ХДМА та морськими університетами інших країн (паралельно із продовженням основного навчання у своєму закладі освіти з визнанням здобутих кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) (Віртуальна мобільність, 2021).

У лютому 2021 року успішно реалізовано проєкт Міжнародної віртуальної академічної мобільності за участю Воєнно-морської академії імені М. Вапцарова, Дунайського морського інституту ОНУ «ОМА» та Херсонської державної морської академії (Віртуальна мобільність, 2021).

Учасниками проєкту стали курсанти II курсу денної форми навчання спеціалізації 271.01 Навігація й управління морськими суднами та 271.02 Управління судновими технічними системами та комплексами.

Для реалізації проєкту учасникам запропоновано дисципліну «Англійська мова за професійним спрямуванням» відповідно до освітньо-

професійної програми Навігація й управління морськими суднами за спеціальністю 271 Річковий та морський транспорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Усі учасники програми мобільності успішно пройшли курс «Англійська мова за професійним спрямуванням». Спільний проект дозволив розширити кордони спілкування здобувачів вищої освіти та створити умови для обміну досвідом між викладачами.

Учасники проєкту мали можливість ознайомитися з різними навчальними платформами та оцінити їх переваги та недоліки, оскільки кожний ЗВО обрав для проведення занять найбільш відповідні інструменти для його здійснення. Для проведення відеоконференцій викладачі використовували платформи Zoom та Google Meet, для надання навчальних матеріалів та тестів – Moodle та Google Classroom, а також месенджери Telegram та Viber.

Платформи Moodle та Google Classroom широко використовуються у вищих навчальних закладах, оскільки вони безкоштовні, з простими та інтуїтивно зрозумілими інтерфейсами, надійні, пристосовані для різних пристроїв із різними операційними системами, перекладені на понад сто мов та використовуються багатьма університетами світу (Смелікова, 2021). Ці електронні освітні платформи дозволяють розробляти та структурувати освітні курси на розсуд навчального закладу. Ці платформи підходять для планування та організації навчального матеріалу

відповідно до освітніх вимог різних предметів у спеціальних електронних кабінетах, до яких легко отримати доступ студентам.

Студентам, які брали участь у проєкті, надано доступ до сторінок викладачів на відповідній платформі, де викладачі розміщували навчальні матеріали до кожного заняття. Структура уроків, як правило, складалася з теми, дати, плану, роздаткового матеріалу з текстами, вправами, інструкціями та поясненнями. Навчальний матеріал, що містив тексти різних типів та форматів, аудіо- та відеофайли, завантажувався перед початком уроку. Студенти ж мали виконати завдання відповідно до отриманих інструкцій та прикріпити виконану роботу (текст або презентацію) до відповідного уроку у встановлений викладачем термін. Усі типи завдань оцінювалися автоматично або вручну від 5-бальної до 100-бальної шкали. Для оцінювання викладачі також розробляли відповідні тести і перевіряли результати в автоматичному або ручному режимі залежно від налаштувань.

Описаний курс доповнювався щоденними онлайн-заняттями у форматі відеоконференцій, проведених на платформі Zoom або Google Meet, для відпрацювання комунікативних навичок під час спілкування з викладачем та між студентами, організованого у формі парної або групової роботи. Уже засвоївши необхідну лексику та граматику, отримавши необхідну кількість професійної інформації та фактів індивідуально за допомогою Moodle на цьому етапі курсу, студенти

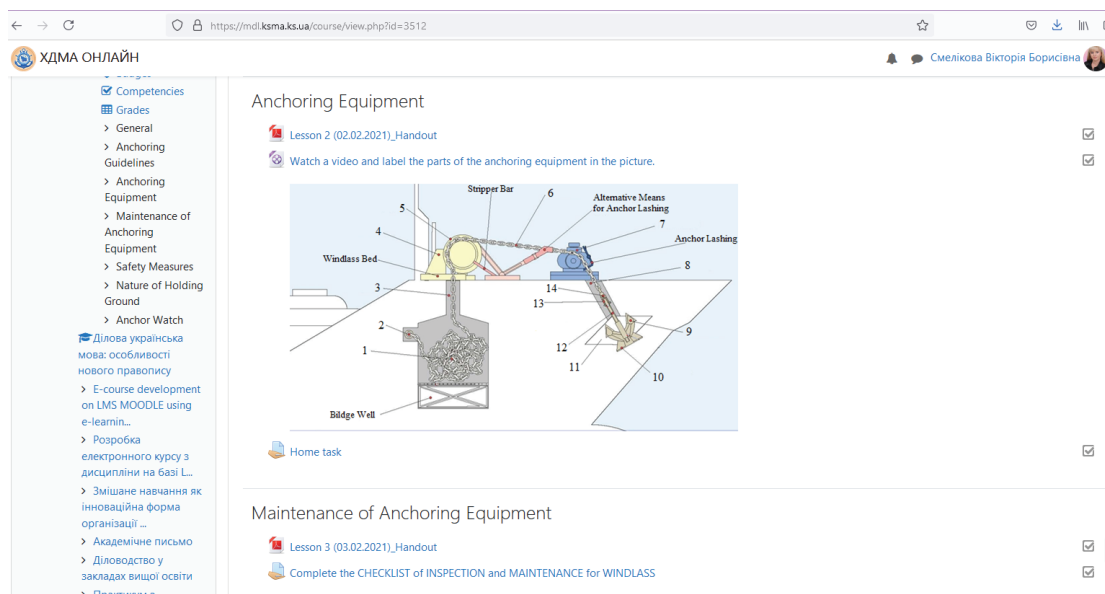

Рис. 1. Структура курсу

використовували знання для виконання спільних завдань, заснованих на активному міжособистісному спілкуванні, спрямованому на вирішення професійних проблем, ситуацій чи завдань (Moroz, 2021: 333).

Аналіз отриманих результатів і відгуків студентів, а також звітів викладачів дає підставу стверджувати, що реалізація програми віртуальної академічної мобільності у ЗВО морського профілю засобами використання онлайн-курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням» для цілей дистанційного навчання виявилось досить ефективним та корисним інструментом для досягнення навчальних потреб та надання студентам можливості продовжувати освіту, навіть якщо вони не мають можливості відвідувати заняття в навчальному закладі з різних причин.

Однак для успішної взаємодії в комп'ютерному середовищі студент і викладач повинні володіти низкою навичок, які змінюють традиційні уявлення про організацію навчальної діяльності. Слід зазначити, що успішному впровадженню технологій дистанційного навчання може запобігти технічна некомпетентність учасників, організаційні труднощі з плану-

ванням, упровадженням та підтримкою технологій дистанційного навчання в різних сферах навчання, відсутність єдиної скоординованої стратегії їх упровадження, недостатнє фінансування реальних витрат робочого часу в проєктах дистанційного навчання, розроблених навчальними закладами, недосконалість або відсутність політики захисту авторських прав на створені електронні освітні ресурси.

Висновки. Сучасні умови життя вимагають значної трансформації традиційної системи навчання та розробки широкого спектра віртуальних освітніх середовищ для реалізації позитивного потенціалу академічної мобільності, що дозволяє модернізувати професійну підготовку та підвищити рівень освіти, забезпечити нові можливості для сертифікації, забезпечити накопичення та передання знань та досвіду між навчальними закладами та сприятиме розвитку навчання протягом усього життя за допомогою комп'ютерів.

Необхідно продовжувати вивчення педагогічних та психологічних аспектів загальної реалізації віртуальної академічної мобільності в університетах та її впливу на професійну підготовку здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна мобільність. *Велика Українська Енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/Академічна_мобільність (Last accessed: 13.06.2021).
2. Міжнародна віртуальна академічна мобільність. *Херсонська державна морська академія*. URL: https://ksma.ks.ua/?page_id=7731 (Last accessed: 14.06.2021).
3. Свириденко Д. Аналіз ролі віртуальної академічної мобільності в обґрунтуванні засад розвитку сучасної вищої освіти. *Українознавчий альманах*. 2014. Вип. 17. С. 163–165.
4. Смелікова В. Б. Використання інтернет ресурсів у викладанні морської англійської мови. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 1. С. 130–134.
5. Хоминець С. І. Поняття та види академічної мобільності студентів. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2019. Вип. 2(45). С. 223–227.
6. About virtual student mobility in higher education. *UNESCO*. URL: <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/01/20/about-virtual-student-mobility-in-higher-education/> (Last accessed: 13.06.2021).
7. Moroz O. L. A step towards distance learning implementation. *Trends and directions of development of scientific approaches and prospects of integration of Internet technologies into society* : abstracts of VI International Scientific and Practical Conference, February 23–26, 2021. Stockholm, Sweden. P. 332–336.
8. Pritchard B. On Some Aspects Of Mobility In Teaching Maritime English. *Proceedings of International Maritime English Conference 23*. 2011. P. 5–16.

REFERENCES

1. Akademichna mobilnist [Academic mobility] Big Ukrainian encyclopedia. URL: https://vue.gov.ua/Академічна_мобільність (Last accessed: 13.06.2021). [in Ukrainian].
2. Mizhnarodna virtualna akademichna mobilnist [International virtual academic mobility] Kherson State Maritime Academy. URL: https://ksma.ks.ua/?page_id=7731 (Last accessed: 14.06.2021). [in Ukrainian].
3. Sviridenko, D. (2014). Analiz roli virtual'noi akademichnoi mobil'nosti v obgruntuvanni zasad rozvitku suchasnoi vishhoi osviti [Analysis of the role of virtual academic mobility in the rationale for the development of modern higher education]. *Ukrainian studies almanac*, 17, 163–165. [in Ukrainian].
4. Smelikova V.B. Vykorystannia internet resursiv u vykladanni morskoi anhliiskoi movy [The use of internet resources for teaching maritime English language]. *Bulletin of Zaporizhzhia National University*. 2021. Vol.1, 130-134. [in Ukrainian].
5. Khominets S. Poniattia ta vydy akademichnoi mobilnosti studentiv [The essence and types of academic mobility of students]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»*, 2019. Vol. 2 (45), 223-227. [in Ukrainian].

6. About virtual student mobility in higher education. *UNESCO*. URL: <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/01/20/about-virtual-student-mobility-in-higher-education/> (Last accessed: 13.06.2021).

7. Moroz O. L. A step towards distance learning implementation. *Trends and directions of development of scientific approaches and prospects of integration of Internet technologies into society* : abstracts of VI International Scientific and Practical Conference, February 23–26, 2021. Stockholm, Sweden. P. 332–336.

8. Pritchard B. On Some Aspects Of Mobility In Teaching Maritime English. *Proceedings of International Maritime English Conference 23*. 2011. P. 5–16.